

זמן הנחת תפילין

תחילת זמן הנחת תפילין

כתב בשו"ע: זמן הנחתן בבוקר, משיראה את חבירו הרגיל עמו קצת בריחוק ד' אמות ויכירנו. ושיעור זמן זה הוא כחמישים דקות לפני הנץ החמה, ויש מקילים כשעה לפני הנץ החמה. ואם דחוק בזמן, ובהכרח להתחיל תפלת שחרית עוד קודם לכן, לא יניח טלית ותפילין עד שיגיע זמן זה, ויש להשתדל שיהיה בין ישתבח ליוצר ואז יניחם בברכה. ומי שטעה והניח תפילין קודם הזמן ובירך עליהם, כשיגיע הזמן אינו מברך שנית. ומי שספק אצלו אם כבר הגיע זמן 'משיכיר', לכתחילה ימתין עד שיצא הספק מלבו, ובשעת הדחק רשאי להניחם אז. ומי שמחמת אונס גמור של הפסד ממון רב, או טיפול רפואי או חבוש בבית אסורים וכיוצא בזה, ויודע שלא יוכל להניח תפילין במשך כל היום כולו, ואף לא לזמן קצר ביותר, רשאי להניח תפילין לפני זמן 'משיכיר', ואף לפני עלות השחר, ויקיים על כל פנים הדין דאורייתא, שקיימ"ל שמן התורה גם לילה זמן תפילין, אלא שחכמים אסרוהו שמא ישן בהם, אבל לא יברך על הנחתם כל זמן שלא הגיע זמן 'משיכיר'.

סוף זמן הנחת תפילין

כתב בשו"ע: אסור להניח תפילין בלילה שמא ישכחם ויישן בהם. ומי שנאנס או הזיד ולא הניח תפילין כל היום, וכבר עבר זמן צאת הכוכבים, הרי זה מעוות לא יוכל לתקון, ולא ירויח כלום כשיניח עתה תפילין, כיון שהלילה הולך אחר היום ונמצא שלא הניח תפילין. ומיהו אם עדיין לא הגיע זמן צאת הכוכבים לשיטת רבינו תם, יניחם בלי ברכה, וכל שכן אם עדיין בין השמשות שימהר להניחם, ואם עדיין בתוך זמן בין השמשות דהגאונים, לשיטת רבים מהפוסקים יניחם בברכה, אמנם הכרעת המשנ"ב (בביה"ל סעי' ה' ד"ה ויש) שלא לברך בבין השמשות, ויש הכותבים שהסומך לברך לא הפסיד.

וכל זה באונס כשלא הספיק להניח תפילין כל היום, אבל לכתחילה אין לאדם להניח שוב תפילין לאחר שקיעת החמה, ואם לבוש בתפילין צריך לחלצן מיד בהגיע זמן צאת הכוכבים, אלא אם כן חייב לשמרון מאיבוד או נזק ואין בידו לשמרון אלא אם כן לבוש בהם, ולכתחילה יש לחשוש לדעת האר"י ז"ל ולהקפיד לחלוץ התפילין מיד בהגיע זמן שקיעת החמה. וביותר יש לעזור ולהקפיד על כך בתשעה באב שמניחים תפילין לפנות ערב, וכאמור גם תפילין דר"ת בכלל האיסור לשיטת האר"י ז"ל, ויש להזדרז למצוה. וכל האמור כאן הוא בין בתפילין דרש"י ובין בתפילין דר"ת, ואין כלל סברא לומר דבתפילין דר"ת אפשר לכתחילה לסמוך על זמן השקיעה וצאה"כ דר"ת, כי הם ב' מחלוקות נפרדות ללא שייכות ביניהן. ודע, כי לנערי בר מצוה לצורך לימוד כיצד להניח תפילין וכן לצורך מדידה, אין חשש מלהניח בלילה אף לדעת האר"י ז"ל, כיון שאין הכוונה כלל למצוה, ופשוט שאין לברך ואפילו כשהוא יום.

התפלל מעריב מבעוד יום

כתב בשו"ע: ויש מי שאומר שאם התפלל תפלת ערבית מבעוד יום עד שלא הניח תפילין אין לו להניחם אחר כך. וכבר האריכו באחרונים לדון הרבה בזה דבריו השו"ע נראים כסותרים מדבריו (בשו"ע יו"ד סי' רס"ב סעי' ז') לענין ברית מילה ביום השמיני שאין הדבר תלוי בתפלה אם התפללו ערבית מבעוד יום, ובט"ז (או"ח סי' ת"ר סק"ב) לענין תקיעת שופר שאף אם כבר התפלל ערבית מבעוד יום ולא תקע, יתקע לאחר ערבית כל זמן שעדיין לפני צאת הכוכבים, והכא נמי תפילין בכל יום מצות עשה מן התורה היא. ואכן כאמור במשנ"ב (סקי"ז) כן הסכימו האחרונים גם לנידון דידן, שבלא הניח תפילין כל היום יניחם כל זמן שלא הגיע זמן צאה"כ אפילו התפלל ערבית, אבל לא יברך, ואם הציבור התפללו והוא לא התפלל יניח בברכה. והנראה מכוון מכמה מדברי הפוסקים הנ"ל דשאני מצות תפילין שפטרנוהו בחשש של היסח הדעת או קושי בשמירה על גוף נקי וכגון בחולי וכיוצא"ז, וכדלקמן סימן ל"ז, ולכן גם לאחר תפילת ערבית כיון שעשאו ללילה וזמן שכיבה (כלשון שו"ע הרב המובא במשנ"ב וביה"ל) וחיישי חז"ל בזמן לילה לשמא ישן ויפיח, ולא פלוג בתקנתן. משא"כ במצות מילה ותקיעת שופר ונטילת לולב ודומיהן שאין כלל פטור מהמצוה אלא בחשש סכנה דפיקוח נפש, וכל זמן שיום הוא אדעתא דהכי לא קיבל עליו להיות כלילה, וכדברי הט"ז בס"י ת"ר, ודו"ק.